

Ikääntyneiden asumisyksiköstä luopuminen, Kangaslampi, Varkaus

Ikähoitk 24.09.2026
3268/00.01.02.00/2026

Valmistelijat vs. toimialajohtaja Kaija Kokkonen, p. 044 718 6407,
kaija.kokkonen(at)pshyvinvointialue.fi,
muutosjohtaja Mikko Korhonen, p. 044 718 6200,
mikko.korhonen(at)pshyvinvointialue.fi

Päätös

Esittelijä ikääntyvien palveluiden toimialajohtaja

Päätösehdotus Ikäihmisten ja hoivapalveluiden lautakunta päättää luopua
Kangaslammin palvelukeskuksen ikääntyneiden asumisyksiköstä
31.12.2026 mennessä.

Ennakkovaikutusten arviointi Ennakkovaikutusten arviointi kuvattu päätösesitystekstissä ja
liitteessä.

Toimivallan peruste Hallintosäntö § 43

Liitteet ja oheisaineisto

Esityslistan oheisaineistona:
- kuulemistilaisuuden muistio 1.9.2026
- ennakkovaikutusten arviointi

Valmistelu Ikääntyneiden asumisyksiköstä luopuminen, Kangaslampi, Varkaus
on käsitelty ikäihmisten ja hoivapalvelujen lautakunnassa 11.6.2026
§ 58.

Ao. päätöksestä tehtiin oikaisuvaatimus, jonka pohjalta lautakunta
merkitsi saadun oikaisuvaatimuksen tiedoksi ja päätti
kokouksessaan 20.08.2026 § 72 poistaa tehdyn päätöksen
hallintolain 50 § perusteella asiavirheen korjaamisena
menettelyvirheen perusteella 11.6.2026 § 58.

Hyvinvointialue järjesti asukastilaisuuden 1.9.2026 asiakkaiden ja
alueen asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi ja
vaikutusten arvioinnin täydentämiseksi.

Nykytilanne ja toiminnan kustannukset

Kangaslammin palvelukeskuksen asumisyksikössä on 20 asumispaikkaa, joista kaksi paikkaa on tilapäisen asumisen käytössä. Yksikkö sijaitsee Kangaslammin kaupunginosassa noin 25 kilometrin päässä Varkauden keskustasta. Henkilöstön saatavuus on ollut haasteellista jo vuosien ajan. Myös asiakkaiden saaminen pitkäaikaiseen asumiseen on hankaloitunut, mistä syystä kaksi pitkäaikaista asumispaikkaa on muutettu tilapäiseksi ja näin turvattu 20 asiakaspaikan säilyminen.

Kangaslammin palvelukeskuksen tiloista osa on ollut käyttämättömänä aiheuttaen hyvinvointialueelle vuosittain noin 266 000 euroa vuokratulua, joita ei saa kohdennettua asukasvuokriin. Asukastilaisuuden jälkeen Varkaus esitti hyvinvointialueen järjestämässä tapaamisessa 14.9. esityksen huojenuksesta vuokratuluihin. Yhteisen keskustelun perusteella Varkauden kaupungin viranhaltijat ovat valmiita esittämään omaan päätöksentekoonsa vastaanottoa Kangaslammin asumisyksikön vuokrassa 1.1.2027 lähtien, mikäli hyvinvointialue jatkaa toimintaansa ja kohteen vuokrausta. Kangaslammin asumisyksikön kokonaisvuokra on tällä hetkellä yhteensä noin 420 000 € vuodessa sisältäen pääoma- ja ylläpitovuokran. Jatkossa hyvinvointialue ei maksaisi kohteesta muuta kuin ylläpitovuokraa, jolloin vuokran alennus olisi noin 240 000 € ja jäljelle jäävät ylläpitokustannukset noin 180 000 €.

Varkauden vastaanotto on huomattava, mutta ei ratkaise hyvinvointialueen vaikeaa sopeuttamisvaadetta ikääntyneiden palveluissa. Kangaslammin palvelutuotannon nettokustannukset ilman vuokratulua ovat 871 000 euroa. Lisäksi Kangaslammin järjestettyjen asumispalvelujen täysimääräinen hyödyntäminen on vaikeutunut jo vuosien ajan haasteellisen henkilöstötilanteen ja asiakassijoittumisten vuoksi.

Säästöpotentiaali Varkauden kaupungin vastaanottona jälkeen on kokonaisuudessaan noin 1 milj. € vuodessa, joka pitää sisällään henkilöstön sijoittumisen avoimiin tehtäviin, asiakkaiden muuttamisen olemassa oleville asiakaspaikoille sekä poistuvat vuokratulokustannukset. Edellytyksenä on, että paikkamäärää ei jouduta lisäämään ostopalveluna jonotilanteen takia. Asiakkaiden muuttokustannukset ovat pieniä ja kertaluonteisia, eivätkä merkittävästi vaikuta talouden säästöpotentiaaliin.

Päätöksen taustoitusta

Pohjois-Savon hyvinvointialueella on merkittävä määrä kattamatonta alijäämää. Alijäämien kattamisvelvoitteen täyttämiseen haetaan jatkoaikaa. Tästä huolimatta toimialojen taloudellinen liikkumavara on pieni ja edellyttää merkittäviä sopeuttamistoimia. Vuoden 2026 ikääntyneiden talousarvion toteutuminen tavoitteen mukaisesti edellyttää lisäsopeutustoimia syksyn 2026 aikana.

Kansallinen arviointi palvelujen järjestämisestä toteaa, että vuonna 2024 ikääntyneiden sosiaalihuollon palveluiden kustannukset suhteessa 75 vuotta täyttäneeseen väestöön olivat Pohjois-Savossa maan toiseksi korkeimmat, ja palvelutarpeeseen suhteutettuna kolmanneksi korkeimmat. Kun kansallisessa tarkastelussa esille noussutta asetelmaa on virkavalmistelussa selvitetty, näyttäytyy kokonaisuus siltä, että erityisesti ikääntyneiden asumisen järjestämisen oman palvelutuotannon kustannusrakenne on raskas. Eli kansallisesti arvioituna käytämme ikääntyneiden sosiaalihuollon palveluihin merkittävästi enemmän taloudellisia voimavaroja kuin tarpeen mukaan olisi perusteltua. Em. tilanne edellyttää toimialalta tuottavuutta nostavia toimia.

Keskisimpiä korkeaa kustannusrakennetta selittäviä tekijöitä ovat yksiköiden tilatehokkuuden heikkous ja yksiköiden keskimääräinen pieni koko.

Aluehallituksen johdolla keväällä 2026 toteutetun hyvinvointialuetasoisien kiinteistökierroksen tarkoituksena oli arvioida toimitilakokonaisuuden kustannuksia, eri toimialojen käytössä olevien tilojen ja toiminnan yhteen sovittamista, henkilöstön saatavuutta, tukipalveluiden järjestämistä ja ratkaisujen kerrannaisvaikutuksia. Kiinteistökierroksen yhteydessä tutustuttiin Kangaslammin yksikön toimintaan. Toimialojen välillä on tehty tarkastelu toiminnallisesta yhteistyöstä ja kiinteistön yhteiskäytön mahdollisuuksista. Mahdollisuuksia palvelutoimialojen kanssa arvioitiin vielä uudestaan asukastilaisuuden jälkeen. Tarkastelussa ei noussut esille vaihtoehtoja mallia, joka olisi tuonut vaihtoehdon yksiköstä luopumisella.

Asumisen strategisen suunnittelun tavoitteita ja periaatteita on kuvattu ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmassa ja sen liitteenä olevassa strategisessa palveluverkkosuunnitelmassa. Näiden strategisten päätösten valmisteluun on osallistettu hyvinvointialueen ikäihmisten neuvosto.

Ikääntyneiden asumispalveluiden suunnittelussa ja päätöksen teossa on koko hyvinvointialueen toiminnan ajan tavoiteltu strategian mukaisesti kevenevää palvelurakennetta. Strategisen tavoitteen mukaan ympärivuorokautisen asumisen peittävyystavoite on 6 % mikä tarkoittaa, että yli 75-vuotiaasta väestöstä 6 % on ympärivuorokautisen hoivan piirissä. Tavoitteen saavuttamisen varmistamiseksi kehitetään kotiin vietäviä palveluja, perhehoitoa ja yhteisöllistä asumista osana kevenevää palvelurakennetta.

Ympärivuorokautisen asumisen keskimääräinen kestoaika on liki 2 vuotta, mikä tarkoittaa sitä, että pienestä esimerkiksi 20 paikkaisesta yksiköstä ei vapaudu paikkaa välttämättä edes joka vuosi. Näin syntyy väistämättä kohtaanto-ongelma, kun asumisen tarve on yleensä välitön. Taloudellisten reunaehtojen vallitessa ns. vapaata kapasiteettia ei ole mahdollista ylläpitää. Tämä kohtaanto-ongelma tekee asumisen järjestämisen lähipalveluperiaatteella käytännössä toimimattomaksi, minkä takia järjestämisen seudullinen tarkastelu näkökulmana on perusteltu. Tämä seudullinen näkökulma ja koko

hyvinvointialuetta koskevat yhtenäiset tavoitteet palvelurakenteesta takaavat myös hyvinvointialuetasoisesti asumisen järjestämisen yhdenvertaisuuden toteutumisen.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen peittävyys yli 75-vuotiaiden osalta on Varkaudessa 6,9 % (sotkanet 2025). Kun se hyvinvointialueella on keskimäärin 6,5 % Eteläisellä alueella tällä hetkellä asumisen käytössä oleva paikkamäärä ylittää selkeästi palvelun strategisen tavoitteen ja on riittävä myös, kun tilannetta tarkastellaan vuoden 2045 tarpeen mukaisesti. Kun tarkastellaan laskennallista 6 % mukaista ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan peittävyydestä tavoitteen mukaista paikkaa tarvetta, on se Kangaslammin osalta karkeasti arvioiden n.10 paikkaa. Tällä hetkellä suurin osa asukkaista on lähtöisin muualta kuin Kangaslammin alueelta. Nykyinen paikkamäärä on tästä lähtökohdasta tarkasteluna ylimitoitettu, ja sen on näkynyt asiakaskysynnän vähäisyytenä. Vaikka yksikön yhteydessä toteutettaisiin lyhytaikaishoitoa ja yhteisöllistä asumista, jää ympärivuorokautisen hoivan osuus niin pieneksi, että hoitovuorokausihinta tulisi jäämään väistämättä liian korkeaksi.

Liitteenä oleva asiakirja muutoksen vaikutusten arvioinnista täydentää tätä pykälätekstiä.

Toimeenpanosta

Toimeenpano käynnistyy henkilöstön, asukkaiden, läheisten ja sidosryhmien tiedottamisella välittömästi päätöksenteon jälkeen.

Jokaisen asiakkaan kanssa käydään henkilökohtainen keskustelu, jonka yhteydessä kuullaan asiakkaan toiveet uudesta asumisyksiköstä. Keskusteluissa kuullaan myös asiakkaan läheistä. Hyvinvointialue suunnittelee ja toteuttaa asiakkaiden muutot uusiin asumisen yksikköihin niin, että Kangaslammin toimintaa päättyy 31.12.2026 mennessä. Asiakkaat muuttavat hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olemassa oleville vapautuville asumispaikoille.

Yhteenveto

Nyt esitettävän päätöksen taloudelliset ja yhdenvertaisen palvelujen järjestämisen perusteet ovat kiistattomat.

Valmistelua on edeltänyt laaja kiinteistökierrös, jonka pohjalta on pyritty löytämään myös vaihtoehtoisia ratkaisuja. Tarkastelussa ei ole tunnistettu vaihtoehtoisia toimintatapoja, joka turvaisi taloudelliset tavoitteet ja tukisi palvelujen yhdenvertaista toteutumista.

Päätösesityksessä on huomioitu kuulemisessa ja vaikutusten arvioinnissa esiin nousseet keskeiset teemat. Samoin on tunnistettu yksilökohtaiset mahdolliset ikävät vaikutukset hoidon jatkuvuuteen ja arvioitu niiden painoarvo kokonaisuudesta päätettäessä. Lähtökohtana on, että asiakasta kuunnellaan yksilöllisesti ja suunnitellaan tarpeenmukainen uusi koti toisessa asumisyksikössä.

Myös läheisellä on mahdollisuus osallistua keskusteluun ja ilmaista mielipiteensä.

Vaikutukset on arvioitu kokonaisuuden kannalta hyväksyttäväksi, vaikka yksilötasolla kaikkia haittavaikutuksia ei voi välttää. Vaikka osa vaikutuksista on negatiivisia, niitä ei voi pitää kohtuuttomina tai suhteellisuusperiaatteen vastaisina.

Ikaholtk 20.08.2026 § 72

Valmistelija(t) vs. toimialajohtaja Kaija Kokkonen, p. 044 718 6407,
kaija.kokkonen(at)pshyvinvointialue.fi,
muutosjohtaja Mikko Korhonen, p. 044 718 6200,
mikko.korhonen(at)pshyvinvointialue.fi

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä ikääntyvien palveluiden toimialajohtaja

Päätösehdotus Lautakunta merkitsee saadun oikaisuvaatimuksen tiedoksi ja päättää poistaa hallintolain 50 § perusteella asiavirheen korjaamisena menettelyvirheen perusteella 11.6.2026 § 58 tehdyn päätöksen. Hyvinvointialue järjestää asukastilaisuuden asiakkaiden ja alueen asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi ja vaikutusten arvioinnin täydentämiseksi, jonka jälkeen asia tuodaan uudelleen päätettäväksi.

Ennakkovaikutusten arviointi

Toimivallan peruste Hallintosäntö § 43

Liitteet ja oheisaineisto

Esityslistan oheisaineistona:
- oikaisuvaatimus

Valmistelu Olli-Pekka Kähkönen on tehnyt 1.7.2026 Kangaslammin kyläyhdistys ry:n puolesta/kanssa oikaisuvaatimuksen Kangaslammin palvelukeskuksen asumisyksikön lakkauttamista koskevaan päätökseen.

Oikaisuvaatimus on saapunut kirjaamoon 1.7 ja on näin ollen saapunut määräajassa.

Vaatimus:

Vaadimme, että ikäihmisten ja hoivapalveluiden lautakunta:

1. Kumoo 11.6.2026 tekemänsä päätöksen ikääntyneiden asumispalveluista luopumisesta Kangaslammin alueella.
2. Palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi siten, että päätöksenteon pohjaksi laaditaan riittävät, ajantasaiset ja vertailukelpoiset vaikutusarvioinnit.
3. Järjestää asianmukaisen kuulemisen Kangaslammin alueen asukkaille, palvelujen käyttäjille, omaisille, henkilöstölle, vanhusneuvostolle, vammaisneuvostolle sekä muille asianosaisille ja vaikutuspiirissä oleville tahoille.
4. Arvioi päätöksen vaikutukset ikääntyneiden perusoikeuksiin, yhdenvertaisuuteen, saavutettavuuteen, palvelujen jatkuvuuteen, turvallisuuteen, hyvinvointiin ja alueelliseen palveluverkkoon. sekä
5. Pidättäytyy toimeenpanemasta päätöstä, kunnes oikaisuvaatimus on lainvoimaisesti käsitelty ja päätöksen lainmukaisuus sekä vaikutukset on asianmukaisesti selvitetty.

Perusteluina esitetään seuraavia näköhtia joihin liittyvät tarkemmat yksityiskohdat ovat oikaisuvaatimusaineistossa

- valmistelu on puutteellista
- vaikutusarvioinnit ovat riittämättömiä tai puuttuvat
- kuuleminen on ollut puutteellista
- päätös heikentää palvelujen yhdenvertaista saatavuutta
- taloudellisia perusteita ei ole osoitettu riittävän läpinäkyvästi
- vaihtoehtoisia ratkaisuja ei ole selvitetty
- päätös vaarantaa ikääntyneiden turvallisen, ihmisarvoisen ja jatkuvan hoivan
- päätös on suhteellisuusperiaatteen vastainen